

Wilno, dn. 8 kwietnia 1921r.

Adjutantura Gener.

Nacz. D-oy W. L. Sr.

L. dz. 16/1/24

T a j n e.

Do

Naczelnego Dowództwa Wojsk Polskich.

7058

Wobec upadku na ostatniem posiedzeniu Rady Ligi Narodów w Paryżu, koncepcji plebiscytu, jak również wobec stanowiska zajętego w tej sprawie przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej w nocie Min. Spr. Zagranicznych do Przewodniczącego Rady Ligi Narodów z dn. 19 marca b.r., uważam, za swój obowiązek przesłać następujące uwagi w sprawie dalszej działalności Komisji Ligi Narodów w Litwie Środkowej:

Komisja Cywilna Ligi Narodów, powołana wyłącznie dla przeprowadzenia plebiscytu na Litwie Środkowej wobec powyższego straciła swą rację bytu i winna być jaknajszybciej zlikwidowaną.

Co się tyczy wojskowej Komisji Ligi, to również ze względu na to, że plebiscyt się nie odbędzie, kompetencje jej powinny być uszczuplone, a przede wszystkim odjęte prawo kontrolowania oddziałów wojskowych W. L. Sr. ich stanów liczebnych, oraz zmian miejsc zakwaterowania. Cała działalność tej Komisji winna być skierowaną do kontroli nad zachowaniem przez obie strony warunków rozejmu, jak również do zorganizowania administracji w pasie neutralnym pozbawionym obecnie wszelkich władz bezpieczeństwa i narażonym na bezkarne rabunki wojsk obu kordonów.

Ograniczenie kompetencji komisji wojsk. jest pożądane jeszcze i z tego względu, iż dotychczas używając całą swą energję na kontrolę władz wojskowych Litwy Środkowej zapomniała ona o swych bezpośrednich obowiązkach dopilnowania wypełnienia przez obie strony warunków rozejmu, dzięki czemu Litwini, wbrew punktowi drugiemu umowy rozejmowej, nie tylko dotąd nie zwolnili wszystkich jeńców z wojsk Litwy Środkowej

verte

368

ale w dalszym ciągu część ich trzymają w obozach koncentracyjnych, głodem i groźbą potraktowania jako zdrajców, a nieraz nawet i przemocą, zmuszając do wstępowania do własnych oddziałów wojskowych, formowanych pod nazwą oddziałów białoruskich.

Na zakończenie dodaję, iż uszczuplenie kompetencji Komisji pozwoliłoby jej zgodnie z obietnicą udzieloną Przedstawicielowi Rządu Polskiego p. Kosaakowskiemu w piśmie z dnia 2/XII r. z. L. dz. 18 zająć się energiczniej sprawą urochomienia kolei Orany-Wilno tak bardzo pożądaną ze względu na aprowizację kraju oraz potrzeby komunikacyjne ludności miejscowej.

Upraszam o przedłożenie tych moich uwag Naczelnemu Wodzowi do wiadomości.-

Feligowski

GENERAŁ I NACZELNY DOWODZCA W. L. Sr.

załączników 6.

Naczelne Dowództwo	
12012	12012
II	17312/II
6	6

Naczelne Dowództwo W. P.
(Sztab Generalny).

Zedwa

2574

7058 J2

Poczta polowa Nr. 53. 21. kwietnia 1920 r.

ODDZIAŁ II.

Ew/6. Nr. 17312/11.

DO

ADJUTANTURY GENERALNEJ NACZELNEGO WODZA
B E L W E D E R.

W myśl życzenia gen. Zeligowskiego przedkłada się za-
łączony raport w sprawie dalszej działalności Komisji Ligi
Narodów w Litwie Środkowej.

M.S. Zagr. otrzymało odpis powyższych aktów.

7 załączników.

SZEF SZTABU GENERALNEGO:

S I K O R S K I m.p.

General-porucznik.

Za zgodność:

w. z Sikorski

[Signature]

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA

L: Dz. *7058 J2* dnia *22* / *IV* 1921 r.

Wydział

PLSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PLSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Société des Nations

Commission militaire de Contrôle

N:18

le 2 decembre 1920.

La Commission militaire de Contrôle
à Monsieur Kossakowski, Représentant
du Gouvernement Polonais et à Monsieur
Jonynas, Représentant du Gouvernement
Lithuanien.

La Commission militaire de Contrôle a l'honneur de demander au Gouvernement Polonais et au Gouvernement Lithuanien de vouloir bien:

1o- Remettre en état aussi que possible, les lignes ferrées Vilna-Kovno et Olita-Orany-Vilna. Dès que la voie ferrée Olita-Orany-Vilna sera rendu à la circulation, le Gouvernement Polonais s'engage à remettre dans les quatre jours qui suivront, au Gouvernement lithuanien, le materiel roulant qui appartient à ce dernier / 6 locomotives et 284 wagons / La ligne ensuite utilisée pour l'approvisionnement et la circulation de la population civile.

2o- Retablir entre Rykonty et Jawje une communication téléphonique et télégraphique pour donner à la Commission de Contrôle la possibilité d'avoir une liaison directe entre Kowno et Vilno.

Elle les prie, en même temps, en lui accusant receptions de cette lettre de lui faire connaître leur agrément aux mesures visées ci-dessus.

/-/ Chardigny.

Copie Copie

371

Wilno, dnia 14/II-1921 roku.

ODPIS !

PROTOKOŁ.

My niżej podpisani stwierdzamy, iż będąc żołnierzami Armii Polskiej, w czasie odwrotu Wojsk Polskich w lipcu roku zeszłego dostaliśmy się do niewoli litewskiej. Ponieważ pochodzimy z Wileńszczyzny i powiatu Białostockiego Grodzieńszczyzny litwini uważając nas niejako za swych poddanych, wbrew naszej woli i ogólnie przyjętemu trybowi postępowania w takich wypadkach, wcielili nas do swego wojska i od listopada zeszł. roku zmuszeni byliśmy służyć w Baonie Białoruskim, w którym to Baonie Litwini trzymają przymusowo wszystkich żołnierzy Wojsk Polskich, wziętych do niewoli i młodej pochodzącej z Wileńszczyzny.-

Korzystając ze sprzyjających okoliczności dnia 9/II-21r. uciekliśmy z Kowma, gdzie wymieniony Baon stoi.-

Wilno, dn. 14/II-1921 roku.

/-/ Mieczysław KLUKOWSKI

Szereg. Liżkiego p., z gminy Podbrzezie.

/-/ Jan KARKIEŁO

Szereg. Kowieńskiego p. z gminy Kiemieliszki, pow. Święciańskiego.-

/-/ Aleksander ZALEWSKI

Szereg. Białostockiego p. z pow. Bielskiego Grodzieńszczyzny /gminy Wyszki/.

Za niepiśmiennego Ignacego KARWICKIEGO z gminy Seky pow. Oszmiańskiego Wileńszczyzny :

/-/ Mieczysław KLUKOWSKI.

Za zgodność odpisu:

A. Jankowski
Per. Szef Sekcji Dyplom.-Wojsk.

Wilno, dn. 1/ IV. 1921 r.

GD PIS

PROTOKOŁ

Ja, szeregowiec 202 pułku I g n a t o w i c z Antoni, powracający z niewoli litewskiej zeznaję i stwierdzam własnym podpisem, iż w m. Koszedarach jest obóz dla polskich jeńców, którzy pochodzą z Wileńszczyzny i wogóle z terenów spornych, gdzie ich trzymają na robotach przymusowych i podczas wymiany jeńców nie zwolnili, traktując jako zdrajców.

/-/ I G N A T O W I C Z Antoni.

za zgodność

/-/ Kulesiński por.

Za zgodności odpisa

Stanciewicz

373

Dn. 31. III. 1921r.

ODPIS

PROTOKOŁ

My niżej podpisani żołnierze armji polskiej, zbiegli z obozu dla jeńców w Kownie, stwierdzamy, iż dotychczas w wymienionym obozie pozostaje około 50 żołnierzy polskich, przeważnie takich, którzy pochodzą z Ziemi Wileńskiej lub z terenów zajętych przez Litwinów, probowali zbiedz i zostali przyłapani.

Są tam również zdemobilizowani żołnierze polscy, którzy po powrocie do miejsca swego urodzenia na Litwie zostali osadzeni w obozie, jako zdrajcy narodu litewskiego. Sprawa tych ostatnich ma być skierowaną do Sądów Wojskowych.

Jan Szabani, z gminy Naliboki, wieś Czerebieje, pow. Lidzkiego ułan 13 p. Uł. Wil.

Paweł Karpowicz

z gminy Ostrów, pow. Nowogr. z 13 p. Uł. Wil.

za zgodność

Bojer Jan

/ Kulesiński por. /

pow. Trocki, gm. Hanuszyska, wieś Głoznikiele
z Lidzkiego pułku strzelców.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Za zgodności i opisem. Kulesiński

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

374

Wilno, dn. 13 III 1921 r.

PROTOKOŁ

My niżej podpisani wyjechaliśmy z Kowna furmankami, udając się do Wilna, jechaliśmy na Szyrwinty.

W miejscowości Kiela dn.   marca 1921 r. o godz.   zostaliśmy zatrzymani przez żołnierzy Litwy Kowieńskiej, będących tam jako placówka, żołnierze ci należeli do 6 komp. 7 pułku piechoty, placówką dowodził podoficer nazwiskiem Runcza.

Żołnierze ci, zatrzymawszy nas zapytali dokąd jedziemy a dowiedziawszy się, że do Wilna, powiedzieli, że nas nie puszcza, chyba, za zapłatą 5000 ostrubli. Widząc, że przeciwko żołnierzom nic zrobić nie możemy, zebraliśmy między sobą 3000 ostrubli i wręczyliśmy te pieniądze podoficerowi Runcza, który wzięwszy je od nas, powiedział, że nas mimo to nie puści, bo dostał za mało, poczem kazał nam iść za sobą, nasze furmanki zawrócił i kazał też in jechać razem. Wjechawszy w las żołnierze zatrzymali nas, podeszliśmy więc do niego prosząc, żeby nas puścił, lecz ten / Runcza / odpowiedział wymysłami poczem uderzył kolbą karabinu kilku podróżnych tak, że popadali na ziemię, następnie kazał wjechać głębiej w las, gdzie kazał sobie oddać wszystkie posiadane przez nas pieniądze i zegarki, po zabraniu takowych rozkazał będącym z nim żołnierzom przeprowadzić rewizję bagażu, żołnierze potwiercali nasze walizki i zabierali, co im się podobało, po czem Runcza powiedział, że możemy iść już w dalszą drogę i że on sam nas na szosę wyprowadzi, obawiając się nowych ekscesów, zgodziliśmy się na to i ruszyliśmy dalej, w lesie spotkaliśmy nową grupę żołnierzy Litwy Kowieńskiej, którzy znowu przeprowadzili rewizję naszych bagaży, zabierając pozostałe przedm oty i garderobę.

Po ukończeniu rabunku żołnierze zaczęli się rozchodzić pozostał przy nas jedynie Runcza i jeszcze jeden żołnierz, wtedy Runcza powiedział nam, że musimy iść z nim do oficera, bo za wielu żołnierzy nas tu widziało, po drodze zagroził nam, że jeśli się przed oficerem poskarżymy, to nas w drodze powrotnej zabije.

Doprowadził nas o godzinie   do wsi Wilejkiszki, gdzie znajdował się ppor. Kalinowski, prawdopodobnie d-ca 7 komp. lub jeden z oficerów tej kompanii, który pozwolił nam jechać dalej.

Zwracamy się przeto do Naczelnego Wodza Litwy Środkowej jako do jedynej naszej władzy z prośbą o opiekę i zmuszenie wojskowych władz Kowieńskich do zwrotu zagrabionego nam mienia. / I. Strakun./Niemiecka 22 Wilno.

/ Meer Gurwicz/ Zawalna 57 - 1

MS. SUDSM
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

375

za zgodz. d. 22
Strakun

P R O T O K O Ł Nr 2

My niżej podpisani mieszkańcy pas neutralnego wyjechaliśmy z Szyrwint do Mejszagoły, we wsi Poszyrwincie w pasie neutralnym zatrzymali nas dn. 9 marca o godz. 10 wieczór żołnierze litewscy 6 komp. 7 pułku, żądając od nas zapłaty w sumie 20 000 ost marek, nie mając tej sumy przy sobie pożyczaliśmy pieniądze w Szyrwintach u Mowszy Blitmana i innych mieszkańców tak że zebraliśmy sumę 10 000 ost marek . Pieniądze te wręczyliśmy jednemu z żołnierzy, poczem zostaliśmy wypuszczeni. Przy pertraktacjach o wypuszczenie żołnierze litewscy strzelali, chcąc nas steroryzować.

Proceder ten litwini powtarzają w pasie neutralnym stale, teroryzując njetylko przejezdnych ale i ludność miejscową.

Na wszystkich drogach w pasie neutralnym w nocy pełno jest grabiących żołnierzy litewskich.

W Szyrwintach jest 5-ciu cywilnych mieszkańców:

Szmuił Szmuiłowicz

Szaił Czerniakow

Jojna Ulfowicz

Mowsza Lewin

Gdaił Lewin

którzy są w stałym kontakcie z żołnierzami 7 pułku p, i informują ich o przejezdnych w pasie neutralnym celem urządzania zasadzki i grabieży. Prosimy przeto D-wo Litwy Srodkowej o roztoczenie swej opieki nad pasem neutralnym, aby zabezpieczyć nas przed ciągłymi grabieżami.

M. Mejszagoła. Franciszek Romejko.

M. Mejszagoła. Romuald Ludejko.

Kriwiski Icek. Szyrwinty.

Girin Jajn. Motel Kristol.

G. Fencter.

/ podpis nieczytelny /

Jojne Kac.

Chaim Berman.

Lejba Margolis.

za zgodność

[Handwritten signature]
por.